

 sudovky

30 ŽIVOTŮV

POHNUTÉ OSUDY
ZNÁMYCH SLOVÁKŮV

 Osudovky

ISBN 978-80-89950-93-5

30 ŽIVOTŮV

POHNUTÉ
OSUDY
ZNÁMYCH
SLOVÁKŮV

Úvod

„Osud mieša karty, my hráme,“ napísal nemecký filozof Arthur Schopenhauer, ktorý za podstatu sveta pokladal vôľu. Tento koncept – teda, že vôľa je hýbateľom nášho života – mi bol vždy blízky. Fatalistická predstava o osude, ktorý je vopred určený alebo niekým „zhora“ riadený, nie je mojou šálkou kávy. Napokon, kávu ani nepijem. O to viac ma fascinujú príbehy ľudí, ktorí sa onomu pomyselnému osudu dokázali vzoprieť, alebo sa prinajmenšom stali jeho aktívnymi spolutvorcami.

Aj preto, keď sme v roku 2015 začali v rámci Hospodárskych novín vydávať víkendovú prílohu, som vedela, že práve príbehy takýchto osobností v nej nemôžu chýbať. Odvtedy sa nám ich podarilo zozbierať niekoľko stovák. Už v momente ich písania do HN magazínu nám však bolo jasné, že mnohé svojou hĺbkou presahujú životnosť týždenníka. O to väčšiu radosť som zažívala v momente, keď padlo rozhodnutie vydať ich knižne. Nadšenie vzápätí vystriedal akýsi dojemný smútok, pretože bolo jasné, že mnohé nebudú môcť prejsť sitom náročného výberu. Pri ich opätovnom čítaní som strávila krásne hodiny a verím, že podobné pohľadanie po duši prinesú aj vám.

Kňaz a spisovateľ Anton Srholec (ktorého príbeh sa napokon do tejto knižky nezmestil) povedal, že „žobráci a chorí sú na to, aby nám ukázali, že je možné uniesť osud oveľa ťažší“. Ja by som ho rada parafrázovala v zmysle, že pri čítaní nasledujúcich riadkov zistíte, aký zmysluplný život sa dá prežiť napriek, alebo práve kvôli tomu, čo pre nedostatok lepších výrazov nazývame (ne)priznaťou osudu.

Pôvodný zoznam kandidátov obsahoval niekoľko desiatok mien, z ktorých sme vybrali tridsiatku príbehov, ktoré vyšli na stránkach HN magazínu v rokoch 2015 až 2020. Dnes vám ich predkladáme obohatené o mnohé zaujímavosti či fotografie.

Prajem vám príjemné čítanie

Alžbeta Pňačková, vedúca HN magazínu a editorka knihy

Eva Kostolányiová

1942 - 1975 / Ján Karásek

Peter Balgha

1935 - 1972 / Iveta Grznárová

Bety Majerníková

1978 - 2012 / Iveta Grznárová

Marek Brezovský

1974 - 1994 / Ján Karásek

Ľuba Lauffová

1949 - 2004 / Daniel Hevier ml.

A stylized illustration of a flame or fire, rendered in white and light gray tones, rising from a dark, swirling base. The base is composed of thick, black, brush-like strokes that create a sense of movement and intensity. The flame itself is composed of several upward-curving, teardrop-like shapes, giving it a dynamic and energetic appearance. The background is a solid light pink color, with large, white, teardrop-like shapes that overlap the flame and the text, creating a layered and abstract composition.

**Príliš
krátko,**
*príliš
intenzívne*

1

● kapitola

Eva Kostolányiová

1942 1975

Slovenskú Twiggy umlčala rakovina

Speváčka a tanečníčka
Eva Kostolányiová

Z

chudobnej Popolušky sa vypracovala na ikonu popovej muziky sedemdesiatych rokov minulého storočia. Popritom sa dievčine s útlou postavou ušla prezývka slovenská Twiggy. Jej rozbehnutú kariéru v mladom veku škrtla rakovina.

Peter a Jozefína Vermešovci boli jednoduchí ľudia. Pracovali v trnavskom cukrovare. Žili v jeho tesnej blízkosti v skromnom domci – kuchyňa, dve izby. Narodilo sa im trinásť detí. A tu sa rozprávka končí. Päť z nich do roka zomrelo. Prežili štyria chlapci a štyri dievčatá, no ani pri ich narodení neposkakovali sudičky šťastia. Ak niekto hopsal neustále, tak len malá Eva. Vraj v detstve rozbila tri kočíky a rodičia si zvykli opakovať: „Z nej bude tanečnica.“ Jej sestra Valéria, keď ešte žila, na ňu spomínala: „Od malého malička sa natriasala, trasorítka. Len čo došla domov – ešte ani nemala nohu v izbe a rukou už rádio zapínala.“

Predchodcom diskoték sa v malom Ríme stali tancovačky v kultúrnom dome závodu Kovosmalt. Na dnes už povestné „Té o péci“ – Čaje o piatej trvajúce „až“ do deviatej hodiny večer chodila aj Eva s bratom Ivanom. Zachcelo sa im spievať. Prihlásili sa z obecnstva, zanôtili a z pódia už neodišli.

Mladučká Eva mala po skončení základnej školy len štrnásť rokov, keď nastúpila do porcovne mäsa v mäsokombináte. Domov sa vracala nešťastná a s dorezanými rukami. Jej brat Štefan sa na trápenie sestry nedokázal pozerieť. Napísal v jej mene prihlášku na konkurz za tanečnicu do folklórneho súboru SĽUK. Prijali ju.

Provokujúca blondínka

„Bola úžasne pracovitá, s veľkým zmyslom pre humor,“ hovorí Kostolányiovej choreografka a priateľka Gita Kopeliovičová-Šebová, ktorá je zároveň spoluautorkou knihy s názvom Tak málo stačí... V publikácii vypovedá celá plejáda osobností. Viacero z nich je už po smrti. Aj tanečný pedagóg SĽUK-u Štefan Antalík: „Medzi uchádzačmi o umelecké ostrohy sa objavila mladučka, sympatická, stále usmiata neznáma dievčina z Trnavy. Mala jedinečný rytmus – na prvýkrát bola schopná zopakovať rytmické vzorce, ktoré svojou náročnosťou gradovali. Všetci v porote sme len krú-

tili hlavami – čo je to za zázrak? Taký nevšedný talent sme ešte na skúškach nemali.“

Sľukárka Eva zarábala približne 500 Kčs v hrubom a diéty neboli tiež žiadna sláva. Jej kolegyňa Aurélia Gurková: „Čo sme sa my nahladovali... chodili sme od izby k izbe. U niekoho sme dostali magi kocku, iní nám zase dali niečo ďalšie.“ Prinajhoršom navštívili „zeleninárstvo“, ktoré fungovalo na konci parku, pri ktorom bývali. „Preskočili sme plot a vykopali si, čo nám bolo treba – zemiaky, mrkvu.“

V roku 1961 dáva tanečníčka SĽUK-u zbohom po absolvovaní ďalšieho úspešného konkurzu, tentoraz do Vojenského umeleckého súboru kpt. Jána Nálepku. Účinkoval v ňom aj hudobník Juraj Lehotský, ktorý sa do nej zalúbil. „Bola veľmi pekná, charizmatická, vyžarovala z nej schopnosť získať si každého, kam len prišla. Najmä pánsku spoločnosť,“ živo spomína na Evu aj po toľkých rokoch. „S nami začala spievať svoje prvé pesničky.“

Čoraz výraznejšie sa začína prejavovať ako speváčka. Svojím šarmom opantáva čoraz väčší okruh fanúšikov a nejeďen muž môže na nej oči nechať. Svoje áno však nakoniec povie svojej veľkej láske – tanečníkovi Novej scény Jánovi.

• EVA KOSTOLÁRYJOVÁ • MIČHAL DOČOLOMANSKÝ •

• EVA KOSTOLÁRYJOVÁ • MIČHAL DOČOLOMANSKÝ •

• EVA KOSTOLÁRYJOVÁ • MIČHAL DOČOLOMANSKÝ •

S Michalom Dočolomanským naspievala hity ako Smoliar či Až bude pokosená tráva.

Eva má dvadsaťtri rokov, keď ruší svoje priezvisko Vermešová, prijíma manželovo a podpisuje sa Kostolányiová.

Vo vojenskom súbore účinkuje do roku 1967. Jej ďalšou zastávkou sa stáva legendárna Tatra revue. Pôvabná hviezda nohatej blondínky provokujúcej vyzývavými minisukňami začína stúpať. V Tatra revue sa objavuje po boku takých es ako Milan Lasica, Július Satinský či Marián Labuda. Ešte nemôže tušiť, že jej rozprávka sa blíži ku koncu.

S láskou k deťom, no bez detí

„Všetci Evini súrodenci, až na jednu výnimku, zomreli na rakovinu. Rakovina maternice, rakovina pľúc... Do dnešného dňa nedokážem pochopiť, ako tak všetci skoro pomreli,“ postažuje sa Mikuláš Vermeš, synovec a krstný syn Kostolányiovej. Mimochodom, tou výnimkou bol Ivan, ktorý so sestrou začínal na Čajoch o piatej. Mal srdcovú reumu. Zomrel ako dvadsaťsedemročný. Vermeš zostal z rodiny prakticky sám, kto sa stará o zachovanie pamiatky svojej krstnej mamy. Nie náhodou teda sedíme v jeho pracovni, kde porozkladal speváčkine fotografie, ocenenia i kostýmy. Keď zomrela, na prstoch ruky rátal len štyri roky a zostala mu len jediná hmlistá spomienka. „Bola majiteľkou fiatky päťstovky s koženkovou sklápacou strechou. Na prednej kapote mala nalepený zelený štvorlístok. Eva fiatku naložila deckami, aby ich povozila. Ja som sa už nezместil a veľmi som sa rozplakal. Tak ma strčili dovnútra cez tú strechu.“

Speváčka milovala deti a vďačne išla za krstnú mamu všetkým deťom súrodencov. Vermeša, syna najmladšej sestry Rozálie, si dokonca chcela adoptovať. On to vie, pretože po smrti matky objavil škatuľu s korešpondenciou medzi oboma sestrami. Rozália otehotnela, keď mala len osemnásť rokov, a otcovi – študentovi – rodičia sobáš zakázali. Rozália bola rovnako talentovaná ako Eva, takisto ju zobrali do armádneho súboru. Slobodná mamička nevedela, kam z konopí, no sestra ju v listoch povzbudzovala. Že ona si Mikiho adoptuje.

Sama však šťastie na vlastné deti nemala. Manžel Ján mal prchkú povahu a žiarlil na každý Evin krok aj na každý pohľad obdivovateľa. Manželstvo skončilo v troskách. Bez dieťaťa.

Vermeš má spomienky na krstnú zakódované cez babku. „Tá vždy vravievala, že keď Eva vošla do miestnosti, tá sa rozsvietila, ako keby vošlo slniečko, toľko mala energie. Človek ju mohol natrieť na chlieb, vždy bola vysmiata. Nikoho neotravovala s tým, že

Po rozvođe žila v bývalom obchode s obuvou.

je chorá.“ Ani Evina matka o chorobe nevedela. Dozvedela sa o nej úplnou náhodou od zdravotnej sestričky.

Takmer identické charakteristiky sa dozvedáme aj od ostatných známych ľudí z okruhu speváčky. „Bola veľmi milá a zostávala skromná, aj keď jej sláva stúpala,“ povie nám jej dôverná priateľka a dvorná fotografka v jednej osobe Danica Rumanová.

Bývanie vo výklade

Po angažmá v Tatra revue Kostolányiová vystrieda viacero kapiel. V tom čase spieva v populárnom Sextete Ľuba Beláka či Orchestri Braňa Hronca. V ňom dostáva prezývku „malá“ Eva. Tou „veľkou“ je jej partnerka na pódiu Eva Máziková. Otvárajú sa im dvere do zahraničia nielen smerom na východ, ale i západ. Jeseň roku 1971 je bodom zlomu. Kapela je práve na zahraničnom turné vo Švédsku, keď si Máziková v hotelovej izbe všimne hrčku na tele „malej“ Evy. Kostolányiová zo škandinávskej krajiny odlieta na onkologické vyšetrenie. Späť sa už nevrátila. Diagnóza: rakovina prsníka. V tomto okamihu by mal nastať strmý pád človeka do depresí. Ale ten by sa nesmel volať Kostolányiová. V roku 1972 si umelkyňa začína plniť jeden zo svojich snov a zakladá skupinu HEJ. Vyhráva tiež konkurz na hlavnú rolu v úspešnom televíznom muzikáli Mam'zelle Nitouche, na Bratislavskej lýre získava cenu publika za interpretáciu dvoch piesní – Farebný sen a Zmysel nemých slov.

O rok neskôr si už siahne na striebornú Bratislavskú lýru, a to s piesňou Chvála humoru, ktorú naspievala s Karolom Duchoňom. V tom istom období súd pečatí rozvod manželov Kostolányiovcov. Eva musí čeliť nielen zdravotným, ale aj existenčným problémom. Pred rozchodom dala partnerovi na výber: auto alebo byt. Ján si najprv zobral auto, no keď ho nabúral, vrátil jej ho a požadoval strechu nad hlavou. Speváčka ustúpila a zapísala sa do poradovníka na byt. Istý čas žila v Podunajských Biskupiciach v zrušenom obchode s obuvou. Bez kúpeľne a teplej vody, príbytok od ulice oddeľovalo iba sklo so závesom. Eva nestrácala svoj humor a vtipkovala, že býva vo výklade.

Keď už zhubné ochorenie vystrája naplno, Kostolányiová si znovu z pódia odnáša za pieseň Dobré ráno želám ďalšiu lýru, pre zmenu bronzovú. Jej autorom, podobne ako viacerých speváčkiných hitov, bol hudobný skladateľ Ali Brezovský. Ten nám povedal: „Od lekárov mala naordinovanú hormonálnu liečbu, ktorá zakrátko zmenila jej hlas natoľko, že pieseň, ktorú mala spievať

v tónine B-dur, spievala o kvartu nižšie v F-dur. U Evy som si vážil, že sa nevzdala. Do konca svojho života bola veľká bojovníčka a aj v tejto situácii dokázala podať výkon, ktorý porota ocenila.“

Mačací život

Po operácii, pri ktorej prišla o prsník, a následnej liečbe jej zhrubol hlas. Dala si skrátiť bujnú hrivu, no svojich divákov neoklamala ani len o vlások a sebe samej si nenaordinovala žiadne úľavy. Pár dní po zákroku neodmietla ani dohodnutý koncert – z nemocnice zdrhla v sprievode svojej ošetrojúcej lekárky. Pre chirurgičku Duňu Kišovú-Hrabinskú bola Kostolányiová symbolom povzbudenia: „Odvtedy sme takého pacienta nemali. Občas sa vyskytol niekto, kto podobne ‚držal‘ ostatných, ale nie až v takej miere, ako to robila ona.“

Na pódium sa drala napriek tomu, že sa jej stav zhoršoval. Hudobník Štefan Farkaš v knihe Tak málo stačí... poznamenáva: „Veľa sme koncertovali. Stalo sa i to, že sme počas pesničky museli zatiahnuť oponu, lebo Eve prišlo zle. Už sme boli vycvičení – keď som videl, že sa jej nôžky trasú, a počul, že tam niečo hapruje – vedel som, že sa niečo deje. Ale tá osoba mala život ako mačka. O desať minút sa zozbierala a pokračovala ďalej.“

Synovec Mikuláš Vermeš dbá o zachovanie pamiatky. V ruke drží ocenenia z Bratislavskej líry.

Ku koncu jej života sa kúsok šťastnej rozprávky predsa len naplnil v podobe Miroslava Šeba, kapelníka skupiny HEJ. Evina druhá životná láska verne stála po jej boku až do konca. Neopustilo ju ani jej prislovenčné vtipkovanie. O tom by vedela povedať svoje jej priateľka, ktorá s ňou blúdievala po nočných chodbách nemocnice: „Raz sme sa ocitli na rádiológii a tam už boli hrozné prípady. Eva to komentovala: ‚Pozri, prečo sa nešetria? Keby si dávali pozor, mohli chodiť ako my dve.‘“

Eva Kostolányiová

Speváčka, tanečníčka a muzikálová herečka sa narodila 2. novembra 1942 v Trnave. V repertoári mala väčšinou lyrické a melodické piesne. Viaceré populárne vyšli na singloch, na jednom sólovom albume a ďalších kompiláciách. V roku 2016 jej v Opuse vyšiel CD box s výberom piesní 1969 – 1975. Na festivale Bratislavská lýra sa umiestnila na 2. a 3. mieste, získala aj cenu diváka. Medzi jej najväčšie hity sa zaraďujú piesne ako Bábika, Slepá láska či duetá naspievané s hercom Michalom Dočolomanským. Eva Kostolányiová zomrela po absolvovaní niekoľkých operačných zákrokov vo veku 32 rokov 3. októbra 1975 v Bratislave. Bola obyčajným dievčaťom z mesta, ktoré si dokázalo ísť svojou cestou za svojim snom, tvrdievala o nej mama. A to bez hviezdnych manierov. Počas svojho života stihla nahráť približne 140 piesní.